

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Навчально-науковий Інститут філології

Кафедра української мови та прикладної лінгвістики

Вивчення української мови як іноземної: розробка освітнього порталу “Ukrained”

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «бакалавр»
за спеціальністю 035 «Філологія»,
спеціалізацією 035.10 «Прикладна
лінгвістика»,
галузі знань 03 «гуманітарні науки»
ОПП «Прикладна (комп'ютерна)
лінгвістика та англійська мова»
студентки IV курсу

Юлії ДАШИНИЧ

Науковий керівник:

к.тех.н., доц. Микола КОСТИКОВ

«Допущено до захисту»

Протокол № 11 засідання кафедри

української мови та прикладної лінгвістики

ННІФ від 01.06.2023

Завідувач кафедри _____ **Сергій Різник**

КИЇВ – 2023

Зміст

Вступ	3
РОЗДІЛ 1. Проблематика вивчення української мови як іноземної	6
Вступ до РОЗДІЛУ 1	6
1.1. Теоретико-методичні засади вивчення української мови як іноземної.	7
1.2. Вимоги до володіння українською мовою на рівні А1.	9
1.3. Питання використання мови-посередниці при вивченні іноземної мови.	13
1.4. Ситуативно-тематичний підхід до вивчення української як іноземної.	15
1.5. Укладання двомовного ідеографічного електронного словника.	17
1.6. Створення та використання електронного засобу навчання.	20
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2. Розробка освітнього порталу “Ukrained”	23
Вступ до РОЗДІЛУ 2	23
2.1. Укладання двомовного ідеографічного словника.	23
2.2. Розробка посібника з граматики української мови рівня А1..	30
2.3. Конструювання сайту: продумування дизайну та функціоналу.	34
2.4. Імплементация розроблених матеріалів на портал.	36
Висновки до розділу 2	37
Висновки	38
Список використаних джерел	39
Додатки	40

Вступ

Актуальність дослідження.

Останніми роками у світі стрімко посилюється інтерес до України: до її культури, громадян та мови. Для іноземців українське суспільство та українська мова стали символом мужності, незламності та віри.

Оскільки Україна ще й є однією з найбільших країн Східної Європи зі значним економічним потенціалом, вона стає цікавою для іноземних громадян з точки зору бізнесу, працевлаштування та освіти.

У світлі останніх подій також зріс інтерес до вивчення української мови. З початку великої війни її вивчення стало справжнім трендом на освітніх онлайн-платформах. На початку лютого цього року, в річницю великої війни, інформаційний телемарафон “Єдині новини” випустив репортаж, де поділився звітом про те, що майже 1,3 мільйони іноземців почали вивчати українську для різних потреб: для туризму у майбутньому, для вступу у ВНЗ, пошуку роботи чи просто для себе.

Таким чином, розробка методик викладання української мови як іноземної стала одним із пріоритетних напрямків сучасної української лінгвістики.

Розроблені методики повинні лягти в основу навчального процесу студентів, підручник, посібників, а також електронних засобів навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вивчення української мови як іноземної, розробка методик її викладання та власне проблематика викладання української мови для іноземних громадян, в тому числі з використанням електронних засобів навчання, є не лише пріоритетним, а й досить новим напрямом української лінгвістики. Становленням терміносистеми та методичних основ цієї галузі займалися такі науковці, як О.Туркевич, І.Кочан, В.Корженко, Н.Захлюпана та ін. Вагомий внесок у розвиток термінології, що стосується методики викладання української як іноземної, внесла О.Туркевич працею

“Методика викладання української мови як іноземної: розвиток науки і становлення терміна”.

Окрім цього, вагомий вплив на розвиток цієї науки мала розробка єдиних “Стандартизованих вимог до володіння українською мовою як іноземною (A1-C2)”, затверджених у 2018-му році. Укладанням вимог займались Д.Мазурик, О.Синчак, О.Антонів, Г.Бойко. Стандартизовані вимоги до рівнів володіння українською мовою як іноземною – це стратегічний документ і для освітньої політики, і для мовної політики, і для міжнародної політики України, який посилює престиж української мови у світі.[2, с. 3]

Об’єкт дослідження.

Об’єктом даного дослідження є дослідження методик вивчення української мови як іноземної та створення електронного засобу навчання.

Предмет дослідження.

Оскільки проєкт передбачає створення освітнього порталу “Ukrained”, предметом дослідження є розробка веб-ресурсу для вивчення української мови як іноземної.

Мета дослідження.

Головною метою дослідження є отримання нових знань про об’єкт і предмет дослідження, а також створення навчальних матеріалів, представлених у вигляді веб-платформи, що допомагатимуть іноземним студентам опанувати українську мову та використовувати її для реалізації елементарних комунікативних намірів.

Завдання дослідження.

Реалізація поставленої передбачає виконання наступних завдань: дослідження методик викладання української мови як іноземної та виокремлення важливих методичних прийомів при викладанні; окреслення переліку комунікативних тем та лексичного мінімуму для даного рівня володіння мовою; укладання переліку граматичних мовних компетенцій носія мови рівня А1 з подальшим укладанням посібника з граматики; укладання словника, що міститиме заданий лексичний мінімум; розробка веб-порталу та імплементація даних на портал.

Очікується, що після виконання усіх поставлених завдань в мережі Інтернет буде опубліковано портал для інтерактивного вивчення української мови як іноземної. Даний ресурс буде корисний для тих, хто тільки почав вивчати українську чи вже володіє нею на базовому рівні, а передовсім його зможуть використовувати учні з інших країн, що збираються ступати в ВНЗ України чи вже є студентами підготовчих курсів українських вузів.

РОЗДІЛ 1. Проблематика вивчення української мови як іноземної

Вступ до РОЗДІЛУ 1

Для створення навчального ресурсу з вивчення української мови як іноземної (УМІ), необхідно глибоко дослідити проблематику, пов'язану з процесом викладання та навчання студентів.

Дослідження проблематики вивчення української мови передбачає вивчення теоретико-методичних засад та наявних підходів до викладання української мови як іноземної, а також аналіз переваг та недоліків деяких найбільш використовуваних методик. Шляхом виявлення цих недоліків та прогалин можна створити більш зручний та ефективний освітній ресурс, який відповідатиме потребам студентів. Це зробить процес вивчення української мови як іноземної більш доступним та привабливим для широкої аудиторії іноземців.

Оскільки методика навчання іноземців повинна містити якісне підґрунтя, дослідження передбачає також аналіз державних стандартів та вимог з компетенції щодо рівнів володіння УМІ. Наявність єдиних державних вимог спрощує процес укладання навчального плану, на якому базуватиметься розроблений навчальний портал.

Одним із аспектів дослідження є вивчення особливостей створення та використання електронних засобів навчання. В ході роботи було проаналізовано наявні інтернет-ресурси, рівень їх популярності використання та необхідність у залученні інформаційно-комп'ютерних технологій у навчальний процес.

Ці та інші проблеми було досліджено у даному розділі, що стало основою для розробки навчального порталу з вивчення УМІ, що отримав назву «Ukrained».

1.1. Теоретико-методичні засади вивчення української мови як іноземної.

Українська мова як іноземна – це систематизована сукупність комунікативних навичок, практичних умінь і теоретичних знань з української мови, які визначають здатність особи, для якої українська мова не є рідною (першою), задовольняти різні потреби (суспільні, побутові, освітні, бізнесові, соціокультурні) за допомогою української мови. [2, с. 3]

Потреба у розробці методик викладання української мови як іноземної виникла не так давно. Вважають, що термін “українська мова як іноземна” увійшов до широкого вжитку аж у 20 столітті: до цього в українських вузах іноземних студентів навчали російської як іноземної. [7] Науковець Л.Паламар стверджує, що українську мову для іноземців почали викладати у 20-х роках 20 століття, а перші праці, підручники для вивчення української як іноземної, почали видавати у 50-х роках 20 століття закордоном. [30] Активне формування її наукових положень в Україні припало на 50-60 роки (Ю.Жлуктенко, Н.Тоцька та ін.), а науково-методичні дослідження почали друкуватись протягом 70-80 років (Г.Макарова, Г. Онкович, Н.Присяжнюк, Л.Паламар та ін.). На сьогодні ця потреба значно зросла: в Україну щороку приїздять студенти з усіх країн світу для того, щоб вступити до ВНЗ і здобути освіту. Варто зазначити, що вибір методики вивчення іноземної мови в цілому має вирішальне значення на подальше опанування цієї мови іноземцем. Поки в Україні, на жаль, існує низка проблем, пов'язаних з недостатньо сформованою базою теоретико-методичних засад викладання мови як іноземної. Доведено, що застосування прийомів викладання мови як рідної або вивчення мови як предмета не дає належних результатів при вивченні іноземної мови. Проте, опубліковано низку ґрунтовних видань з описом методик викладання української як іноземної: збірник матеріалів міжнародної конференції «Українська мова як іноземна: проблеми

методики викладання» (Львів 1994), І. Кочан, Н. Захлюпана «Словник-довідник з методики викладання української мови» (Львів 2005), Навчальні програми та методичні рекомендації до дисциплін спеціалізації „Українська мова як іноземна” (Київ 2015) та ін.[9]

Найбільш поширені такі традиційні методи навчання іноземних мов: граматико-перекладний, усвідомлено-зіставний, аудіолінгвальний, аудіовізуальний, усвідомлено-практичний, комунікативний.[5]

Кожен із цих методів на практиці довів свою ефективність завдяки своїм особливостям.

1. Граматико-перекладний передбачає формування словного запасу і опанування граматики на основі прочитаних студентом текстів [12]
- 2) Усвідомлено-зіставний метод включає в себе зіставлення української мови з рідною мовою студента: порівняння спільних та відмінних рис, мовних явищ.
- 3) Аудіолінгвальний зосереджується на багаторазовому прослуховуванні і вимові мовних зразків.
- 4) Аудіовізуальний передбачає вивчення найчастотніших одиниць мови, мовних моделей, базових конструкцій.
- 5) Усвідомлено-практичний метод – це навчання мови за видами комунікативної діяльності: читання, письмо, говоріння та аудіювання.
- 6) Комунікативний метод забезпечує розвиток мовленнєво-мисленнєвої активності студентів, а вивчення та закріплення матеріалу відбувається в процесі спілкування.

Для того, щоб навчання було ефективним, а здобуті знання могли забезпечити студентів можливість здійснення комунікативних намірів, варто використовувати комбінацію з усіх вищеперелічених методів, виокремлюючи при цьому основні переваги кожного з них.

Структуру побудови навчального процесу визначає його основна мета: для іноземців, що вивчають українську мову, на мою думку, такою в першу

чергу є комунікативна. [6, с. 228] Вона викликає необхідність застосування комунікативно-діяльнісного підходу – вивчення мови як засобу спілкування у процесі вдосконалення чотирьох видів мовленнєвої діяльності учнів – аудіювання (що передбачає отримання навички слухання – розуміння), читання, говоріння та письма. Опанування мовної теорії – основ граматики української мови – у свою чергу повинно підпорядковуватись інтересам розвитку мовлення та передбачати застосування інтерактивних прийомів у навчанні з поєднанням групової та індивідуальної форми навчання.[37] За такого підходу відбувається ефективне опанування і реалізація основних функцій комунікації: пізнавальної, цілісно-орієнтаційної, регулятивної і конвенційної. Якісне та ефективне навчання української мови як іноземної має також передбачати системність мови, тобто враховувати вимогу вивчати не ізольовані факти, а цілу систему мовних одиниць та явищ. Простіше кажучи, при викладанні мови іноземцям фахівець повинен здійснювати добір таких мовних явищ, які у своєму поєднанні забезпечуватимуть процес спілкування, і таких форм навчання, які дадуть студентіві змогу на практиці використати отриманні знання. [19] Таким чином, великою перевагою при викладанні буде використання ситуативно-тематичного підходу, особливості якого будуть розглянуті у наступних розділах.

1.2. Вимоги до володіння українською мовою на рівні А1.

Вимоги до володіння українською мовою як іноземною регулюються «Стандартизованими вимогами до рівнів володіння українською мовою як іноземною (А1-С2)», ухваленими колегією Міністерства освіти і науки України у 2018-му році. Документ укладений Д.Мазурик, О.Антонів, О.Синчак, Г.Бойко і висвітлює єдині державні вимоги до володіння українською як іноземною на рівнях А1-С2. Дані вимоги повинні бути

основою в організації навчального процесу, підґрунтям створення навчальних планів та програм, посібників та підручників з вивчення мови як іноземної. Ухвалення такого документу є важливим кроком в розвитку всієї галузі, оскільки завдяки ньому діяльність викладачів та навчальних центрів в цілому світі ставатиме більш злагодженою. Документ подає чіткий перелік комунікативних умінь і навичок до кожного з рівнів (від А1 до С2) за всіма видами мовленнєвої діяльності (слухання, читання, письмо, говоріння), які докладно описано відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти [2, с. 2]. Тобто, визначені рівні володіння УМІ співвідносяться із прийнятими рівнями в системі європейської мовної освіти, зокрема їх можна порівняти з найбільш відомими рівнями англійської, німецької, іспанської чи французької мов.

Перелік вимог до володіння українською мовою на рівні А1:

Рівень А1, або початковий, є найнижчим рівнем володіння українською мовою як іноземною (УМІ). Він передбачає часткове ознайомлення з системою та структурою української мови, а також можливість базового, тематичного спілкування в типових прогнозованих ситуаціях.

1. Слухання, або аудіювання.

Мовець на даному рівні повинен вміти розпізнавати та розуміти слова та елементарні фрази визначеної тематики, репліки діалогу та короткі монологи. Претендент на рівень повинен також вміти визначати тему висловлювання, тобто мати загальне розуміння того, про що йдеться у висловлюваннях різного типу: монологи-описи явищ з визначених тем, рекламні повідомлення, короткі оголошення. Діалоги повинні бути адаптовані до рівня і містити інформацію про отримання базових потреб: прохання про допомогу, знайомство, купівля товару, учасник екскурсії, отримувач послуги/сервісу та ін.

2. Читання.

Мовець розуміє короткі тексти-описи зі словами відповідної теми, тексти - привітання (наприклад, із листівок), короткі інструкцій та оголошення у письмовому вигляді. Студент також повинен вміти ідентифікувати тему тексту і важливі деталі, що в ньому містяться. Наприклад, важливо вміти вибирати необхідну інформацію у квитку, чеку чи меню.

Тексти для читання також повинні бути адаптованими, містити в першу чергу прості слова та вирази, які можна зустріти в повсякденних ситуаціях. Це можуть бути оголошення типу «Не палити!», «Не притулятися до дверей!», «Відчинено», «Зачинено» та ін. Тексти можуть супроводжуватись ілюстративними матеріалами для кращого розуміння теми відповідної ситуації.

3. Письмо.

Претендент повинен вміти писати усі літери українського алфавіту та складати з них слова та короткі фрази. Він обов'язково повинен вміти писати власне ім'я та прізвище, а також базову інформацію про себе: вік, країна походження, місце проживання (країну, місто, вулицю). На даному рівні мовець також повинен вміти заповнювати анкети, писати чи переписувати прості тексти з декількох речень (привітання, знайомство, прохання), писати короткий текст про себе, використовуючи елементарні граматичні структури. Він також повинен вміти переписувати текст та описувати щоденні явища та предмети, передбачені визначеними темами: опис своєї сім'ї, кімнати, розповідь про друга, домашнього улюбленця тощо. Усі тексти повинні містити базові граматичні конструкції.

4. Говоріння.

Студент на цьому рівні володіння УМІ повинен вміти висловлювати свою думку на базовому рівні, використовуючи прості завчені слова та фрази, розуміти прості висловлювання співрозмовника та реагувати на його репліки відповідно до ситуації, відрекомендувати себе (розповісти про себе, свою сім'ю, освіту та хобі простими фразами), відповідати на

елементарні запитання та висловлювати елементарні прохання, вживаючи завчені фрази та форми етикету («Дайте, будь ласка, ...», «Скажіть, будь ласка, ...»)

Мінімальний обсяг діалогу для даного рівня складає 4-6 реплік і передбачає короткі відповіді з елементарним описом понять та явищ, яких вимагає ситуація.

Комунікативні ролі, визначені для даного рівня, передбачають, що мовець має достатньо компетенцій, щоб на базовому рівні здійснити комунікативний намір як знайомий/незнайомец, друг/колега, студент, турист, пасажир, гість, пацієнт, клієнт, член сім'ї.

Як вже зазначалося раніше, претендент на даний рівень володіння УМІ повинен вміти здійснювати комунікативні наміри відповідно до визначених тем. Це такі теми, як: людина (опис себе), дім та помешкання, місто (громадський транспорт та публічні місця: аптеки, банки та ін), побут, діяльність (освіта, робота), дозвілля та відпочинок, подорожі, покупки, ресторан та кафе, здоров'я, св'ята.

Якщо говорити про перелік мовних компетенцій, які повинен мати студент, то, в першу чергу, він повинен мати базове уявлення про структуру мови – її рівні, перелік мовних одиниць і т.ін. Знання граматики української мови на цьому рівні базуються на заучуванні готових комунікативних моделей. [11] Однак, мовець повинен опанувати базовий теоретичний матеріал з тем «Фонетика», «Морфологія», «Синтаксис» української мови.

1. Розділ «Фонетика» передбачає вивчення таких тем:

- український алфавіт, друковані та писані літери;
- апостроф;
- м'який знак;

- голосні та приголосні звуки;
- склад та засоби милозвучності української мови;
- інтонація.

2. Розділ «Морфологія» передбачає отримання навички утворення й вживання деяких відмінкових форм самостійних частин мови у однині та множині:

- іменник;
- прикметник;
- числівник;
- займенник;
- дієслово;

3. «Синтаксис» української мови на рівні А1 повинен включати теорію просто речення, а також основу складних речень:

- просте стверджувальне речення;
- питальне речення;
- стверджувальна та заперечна відповідь;
- спонукальне речення для вираження прохання;
- складне сурядне речення зі сполучником «і/й/та», «а/але»;
- складне підрядне речення з підрядною частиною «тому що».

Лексичний мінімум, який повинен опанувати студент, на рівень А1 складає 800–1000 слів.

1.3. Питання використання мови-посередниці при вивченні іноземної мови.

Оскільки комунікативний метод, котрий описаний вище і є одним із найпопулярніших і найефективнішим серед методів вивчення УМІ, відкидає використання рідної мови студента на заняттях, виникає питання використання мови-посередниці.

За словником термінів міжкультурної комунікації Ф. Бацевича, мова-посередниця – мова, що використовується в міжетнічному або міжнаціональному спілкуванні. [10, с. 205]

У викладанні української мови як іноземної, мовою-посередницею може бути будь-яка мова, якою володіють викладач і студенти. Оскільки останніми роками проглядається тенденція до використання англійської мови як універсальної, її зазвичай використовують як мову-посередницю на початкових етапах вивчення іноземної мови. В першу чергу, мову-посередницю необхідно використовувати для організації навчального процесу: обговорення інформації щодо організації навчання, обговорення проблемних моментів, перевірка правильності засвоєння матеріалу, тощо. [19]

Деякі науковці, на противагу викладеному вище матеріалу, вважають, що мовою-посередницею повинна бути лише рідна мова студента.

Класичними в цьому плані вважаються праці Л.В. Щерби, який вважає, що “можна виключити рідну мову з підручників, але її неможливо виключити з свідомості учня” [8]. Він пише наступне: «Ми повинні визнати раз і назавжди, що рідна мова так чи інакше бере участь в уроках учнів, як би ми не намагались її відсторонити. Тому ми повинні з ворога перетворити її в друга». Лінгвіст Л. Продромов поділяє думку Л.Щерби і вважає, що немає жодних підстав виключати рідну мову з навчального процесу, оскільки рідна мова – це колодязь, з якого черпають знання. Якщо брати до уваги ситуацію з вивченням УМІ, то використання рідної мови студента в якості посередниці унеможлиблюється з декількох причин. По-перше, переважно на навчання в Україну приїжджають студенти з арабських країн, Індії, Туркменістану, Туреччини, Китаю та ін. країн, які не володіють українською мовою навіть на базовому рівні, тому вживання української мови для організації навчального процесу є неможливим, а фахівців, що володіють іншими іноземними мовами, мало. По-друге, часто

вибірка студентів у групах може бути доволі різноманітною і включати студентів з різних країн, що ще більше ускладнює пошук фахівця, котрий володітиме декількома мовами одночасно. В таких випадках методисти пропонують залучати поширені “світові” мови, як-от англійську.

З іншого боку, є й прихильники методики вивчення іноземної мови без мови-посередниці. Це представники безпосереднього, або прямого, методу вивчення іноземних мов. Цим методом діти зазвичай вивчають мову, якою розмовляють їхні батьки. Дорослим цей метод дається важче, він передбачає повне виключення іноземної мови на заняттях та спрямованість на комунікативний аспект у вивченні мови. Методисти, що застосовують дану методику, вважають, що з учнем потрібно спілкуватись. Основна увага приділяється фонетиці та граматиці. Мова, в такому випадку, вивчається досить інтуїтивно, шляхом механічного повторення і заучування фраз. Проте, для дорослих, як уже зазначилось, такий підхід дуже часто є складним і неефективним.

1.4. Ситуативно-тематичний підхід до вивчення української як іноземної.

Краще навчання спілкуванню – це спілкування. Для того, щоб навчити студента реалізувати комунікативні наміри, потрібно постійно занурювати його у повсякденні життєві ситуації, з якими він стикатиметься, перебуваючи в Україні.[16]

Ситуативно-тематична організація матеріалу - важливий аспект розвитку комунікативності студентів. Іноземні громадяни, котрі приїждять в Україну, щоб здобути тут освіту, повинні вивчати мову, таким чином, щоб мати змогу в першу чергу реалізувати комунікативні наміри у типових повсякденних ситуаціях (в громадському транспорті, магазині, університеті, та ін.): поставити запитання, будувати діалог, використовуючи відповідні для певної ситуації мовні конструкції. У

повсякденному житті ми, частіше за все, використовуємо нейтральну лексику, саме тому викладачі повинні використовувати у роботі зі студентами прості та типові для українського менталітету ситуації та діалоги.

Звичайно, досягнути засвоєння мовних правил можна і без комунікативної взаємодії між викладачем та учнем, але тоді останній не зможе вільно виражати свої думки та будувати короткі зв'язні тексти. Ситуативність та тематичний принцип мають неабияке значення у формуванні компетенції студента в усному мовленні.

Ситуативний метод подання матеріалу, як вважають дослідники, передбачає моделювання конкретних комунікативних ситуацій, використання інтерактивних прийомів – рольових ігор, спільний аналіз та розв'язання проблем заданої навчальної ситуації. Під час викладання повинні використовуватись різні види роботи: робота в парах, групах, робота з автентичними тематичними матеріалами. Роль викладача поляє у фасилітації взаємодії студентів: формуванні груп чи пар, виправленні помилок в ході комунікації студентів, а також введенні нових мовних одиниць.

Навчальний матеріал на початковому етапі обов'язково має бути зорієнтований на адаптацію іноземного студента в країні навчання. Тому в доборі лексики, текстів необхідно враховувати найцікавіші і найнеобхідніші, з точки зору іноземців, аспекти життя в Україні. Тексти і діалоги мають відтворювати типові ситуації і демонструвати, яким чином лексичний матеріал може бути використаний на практиці. Варто аби посібники та підручники містили ряд вправ, спрямованих на вироблення у студентів навичок монологічного і діалогічного мовлення, а також матеріал для самоперевірки.

Отже, велике значення при комунікативно-діяльнісному підході до навчання має структура та добір навчального матеріалу на всіх рівнях навчання. Під час укладання навчальних програм потрібно орієнтуватися на взаємозалежне навчання, яке вимагає одночасності, послідовності, часового розподілу мовленнєвої діяльності, спільного мовного матеріалу, мовних умінь, які формуються в процесі цього навчання.

1.5. Укладання двомовного ідеографічного електронного словника.

Словник є назамінним інструментом для вивчення іноземної мови. Цей навчальний ресурс може допомагати студентів розширити словниковий запас та зрозуміти значення слів у контексті.

Ідеографічні словники, або ідеографічні тезауруси, містять слова, розташовані не за алфавітним принципом, а на основі спільності тем.

Теорія укладання ідеографічних словників знаходить висвітлення у працях таких мовознавців, як Л. Щерба, В. Дубичинський, Й. Касарес, Ю.

Степанов, І. Штерн, Ю. Караулов, Ж. Соколовська, І. Гетьман, та ін.

Погляди науковців щодо поділу ідеографічних словників на підвиди не завжди збігаються. Такі науковці, як В. Морковкін, Л. Щерба, В.

Дубичинський, вважають, що тезаурус та ідеографічний словник – це два різні типи словників. На противагу їм, Ю. Степанов, І. Гетьман, І. Штерн вважають, що два тотожні поняття.

Проте, важко заперечити той факт, що саме ідеографічний словник допомагає комплексно підійти до вивчення мови та її багатства.

У таких словниках представлено особливий спосіб групування слів - понятійно-тематичний. Слова розташовані за їх смисловою близькістю, за суміжністю значень. Мовні одиниці словника розташовуються за групами, які виділяються на підставі загальних властивостей (Наприклад, таких: людина, тварина, почуття, фізичне властивість). Першим відомим

ідеографічним словником є "Thesaurus of English Words and Phrases" (Тезаурус англійських слів і фраз) П.-М. Роже. В українській лексикографії словником-тезаурусом є «Украинский семантический словарь» М. Пещак, Н. Клименко, Є. Карпіловської та ін.

Ідеографічні словники допомагають студентові сконцентруватися на мовленнєвих навичках і покращити розуміння та використання іноземної мови в різних типових ситуаціях.

Словники, зокрема й ідеографічні, можуть бути одномовними або багатомовними. При вивченні іноземної мови перевага надається багатомовним, або перекладним, словникам. У них подається не значення слова, а його переклад, тобто підбирається слово-відповідник з іншої мови. Оскільки мовою-посередницею в проєкті було обрано англійську, то розроблений словник буде також двомовним, українсько-англійським. Використання двомовного словника допоможе створити міцну основу для розвитку компетенцій студента та подальшого досягнення комунікативних навичок.

Ідеографічні, як і інші лінгвістичні словники, можуть укладатись у паперовому та електронному виглядах. Попит на такі словники росте із кожним роком, адже вони мають ряд переваг над паперовими: вони можуть бути значно інформативнішими, але компактнішими за паперов. Часто електронні словники є наповнені малюнками, аудіо та/або відео матеріалами, перекладами з гіперпосиланнями на різні корисні джерела. Перевагою цих словників є також можливість швидкого пошуку слів. Основними функціями електронних словників є довідкова, освітня та систематизуюча.

Завдання укладання електронних словників, або електронних варіантів паперових словників стоїть на перетині двох відносно нових напрямів у лінгвістиці, навчальної та комп'ютерної лексикографії.

Робота над дослідження проблематики укладання електронних словників та власне їх укладанням проводиться як державними науково-дослідницькими інститутами, так і окремими науковцями: Н.М. Сінкевич та О.Ю.

Балалаєвою, Г.А. Чередніченко та О.С. Ковальчук, В.А. Широковим та С.І. Головащук, В.В. Дубічинським та Є.А. Карпіловською, В.П. Селегей, Н.О. Зубець, Ю.Д. Апресян та ін.

Якщо розглядати процес укладання електронного словника, то першочерговим етапом в ньому науковці називають створення реєстру словника. К. Т. Селіверстова вважає, що перекладний словник складається з двох частин: 1) слів мови оригіналу (у нашому випадку – це українська), яку в сучасній українській практиці прийнято називати реєстром, 2) слів-відповідників з реєстром слова мови перекладу (у нашому випадку – це англійська). Науковці також дають наступне визначення поняттю «реєстрове слово»: це слово, що пояснюється чи перекладається, а реєстр – це, відповідно, сукупність реєстрових слів.

Наступним етапом вчені Т.В. Морковкін, О.М. Кознодій, М.Г. Гордієнко називають етап знаходження відповідників (передбачає пошук відповідних термінів у міжнародному словнику, навчальній та науковій літературі мовою перекладу – у нашому випадку, англійською).

Після знаходження відповідників можна переходити до етапу структурування словника. Існують різні способи його структурування: абетково-гніздовий, ідеографічний, систематичний та ін. Як уже зазначилось, у проєкті використано ідеографічний підхід до структурування.

Варто також зазначити, що важливим елементом такого словника є довідкова форма, в якій розтлумачуватиметь деяка лінгвістична

інформація, подана у словнику (список умовних позначень, особливостей наголошування та ін.)

1.6. Створення та використання електронного засобу навчання.

Впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій, а зокрема створення цифрових освітніх ресурсів, набуло досить великого поширення в країнах з значним рівнем розвитку системи освіти.[21] Цей процес відбувається і в Україні, але його результативність ще не є достатньою. [23] Питанням розробки, застосування електронних засобів навчання (ЕЗН) й особливостей їх використання у навчальному процесі у вищій школі і конкретизовано в роботах О. Башмакова, І. Богданової, О. Хуторського, М. Жалдака, Н. Макоед, Л. Боднар, Д. Чернилевського, Є. Сарафанюка, М. Челишкової та І. Мархеля.

В основу використання електронних засобів навчання покладено такі дидактичні принципи, як інтерактивність навчання, його наочність (за рахунок використання великої кількості малюнків, аудіо та відео матеріалів, електронних таблиць тощо), адаптивність до персональних особливостей студента та ін.[22]

В Україні здебільшого створюються комерційні електронні засоби навчання, такі як: електронні посібники, інформаційно-пошукові навчальні системи, тренажери для контролю засвоєних знань, освітні портали для візуалізації освітнього матеріалу та ін.

Якщо говорити про ЕЗН для вивчення української мови як іноземної, то таких навчальних систем у відкритому доступі дуже мало, особливо тих, які дозволяють вивчати українську мову на базовому рівні, які б містили і довідкову граматичну інформацію, і тестові завдання для відпрацювання опанованого матеріалу, інтерактивні словники, тексти для читання, аудіозаписи.

Проте, використання ЕЗН у навчальному процесі з вивчення іноземної мови, та й у будь-якому процесі навчання, підвищує зацікавленість студентів, стимулює їхню самостійність та активність. Вони стають більш мотивованими і отримують можливість вчитися мови в інноваційний та ефективний спосіб.[38][39]

Висновки до розділу 1

Підбір відповідної методики відіграє ключову роль у вивченні мови. Методику, безумовно, треба обирати залежно від мети учня - для туристичного візиту, навчання, роботи чи, можливо, загального розвитку. Не існує однієї бездоганної методики для вивчення іноземної мови, варто спиратись на вже наявні мовні компетенції учня, його мету, психологічні особливості та інші чинники. Найефективнішим та найпрактичнішим залишається поєднання кількох методів, що допоможуть учневі здобути теоретичні знання та застосувати вивчене на практиці, позбувшись мовного бар'єру.

Думки методистів розходяться також стосовно ефективності залучення мови-посередниці при вивченні УМІ: одні вважають, що на ранніх етапах ця методика є обов'язковою для використання, оскільки тільки так можна нагалодити навчальний процес, а інші - що цей принцип навчання не є необхідність. У даному проєкті мовою-посередницею було обрано англійську – мову міжнародного спілкування.

Не залежно від того, яку методику навчання обрав викладач, вона повинна відповідати єдиним державним вимогам до рівнів володіння УМІ, Мовному стандарту. Дані вимоги мають бути закладені в основу організації навчання іноземних громадян, підґрунтям для створення навчальних, посібників та підручників з вивчення УМІ.

Окрім питання залучення мови-посередниці, велике значення при комунікативно-діяльнісному підході до навчання має структура та добір

навчального матеріалу на всіх рівнях навчання. Під час укладання навчальних програм потрібно орієнтуватися на взаємозалежне навчання, яке вимагає одночасності, послідовності, часового розподілу мовленнєвої діяльності, спільного мовного матеріалу, мовних умінь, які формуються в процесі цього навчання. Важливо, щоб студент міг використовувати опанований матеріал на практиці, для здійснення комунікативних намірів. Саме тому програма даного проєкту пропонує студентам ситуативно-тематичний підхід до навчання, котрий занурюватиме студента у певні типові життєві ситуації і даватиме йому елементарні знання про мовні особливості, які ці ситуації супроводжують.

Поєднання цього підходу та розуміння важливості вивчення базової лексики на цьому рівні володіння посприяла укладанню лінгвістичного двомовного ідеографічного словника, котрий буде містити лексику, поділену на тематичні групи, теми яких відповідають зазначеним вище типовим комунікативним ситуаціям.

І нарешті, для того, щоб навчання було справді ефективним та зацікавлювало студента, спонукало його до роботи, методика повинна включати інтерактивні прийоми, онаочнення матеріалів за рахунок великої кількості аудіо та відео матеріалів, анімованих об'єктів тощо. [20]

Реалізувати таку навчальну програму можна шляхом залучення інформаційно-комп'ютерних технологій. Саме тому проєкт передбачає створення електронного засобу навчання, котрий реалізовуватиметься у вигляді освітнього порталу – доступного для всіх користувачів мережі Інтернет, інтерактивного та наповненого навчальними матеріалами, що відповідають вимогам до вивчення УМІ на рівні А1.

РОЗДІЛ 2. Розробка освітнього порталу “Ukrained”

Вступ до РОЗДІЛУ 2

Однією із можливостей вирішення проблеми пошуку шляхів підвищення пізнавального інтересу студентів до вивчення української мови як іноземної є використання інноваційних технологій у навчанні. Застосування на практиці інноваційних методологічних підходів, таких, як: інтерактивні методи викладання та використання технічних засобів навчання (комп'ютерних і мультимедійних) для контролю знань, зберігання і використання навчальних матеріалів, дозволяє викладачам впроваджувати та удосконалювати нові методи роботи, підвищувати ефективність навчального процесу і рівень знань студентів. Зокрема, мультимедійний підхід до навчання української мови як іноземної забезпечує комплексне навчання всіх основних видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, читання, усного і писемного мовлення.

Основне завдання проєкту – навчити студентів підготовчих курсів володіти мовою на рівні, достатньому для елементарних комунікацій в повсякденному житті та познайомити їх з культурними особливостями України та ментальними особливостями її громадян. В рамках проєкту було створено електронний засіб навчання - освітній портал “Ukrained”, який допоможе студентам познайомитись із різними аспектами мовної діяльності: читанням, слуханням, вивченням лексики та граматики української мови.

2.1. Укладання двомовного ідеографічного словника.

Як вже зазначалося у попередніх розділах, укладання словника – це складний та довготривалий процес, що потребує глибокого наукового

розуміння структури мови, знання усіх мовних процесів, жанрово-стильових особливостей літературної мови та її діалектів.

В рамках даного проєкту одним із завдань є укладання електронної версії словника. [13] І оскільки у попередніх розділах було наведено достатньо аргументів для залучення мови-посередниці у процес вивчення іноземної мови, було прийнято послуговуватись нею в тому числі в цьому елементі проєкту, укладанні словника. Розроблений словник, який після укладання імплементувався на портал, є двомовним, українсько-англійським (див. Додаток 1).

За способом структурування інформації словник є ідеографічним, тобто мовці одиниці в ньому групуються за тематичним принципом. Мовні одиниці словника розташовані групами, за умови, що кожна одиниця групи має якісь спільні властивості.

Володіння українською мовою на рівні А1 передбачає наявність у іноземця можливості тематичного спілкування в типових прогнозованих ситуаціях. Мовний стандарт, про який йшлося у попередніх розділах, пропонує перелік тем, котрі передбачатимуть вивчення студентом відповідної лексики для здійснення комунікативних намірів у таких типових ситуаціях.

У словнику, як і у проєкті в цілому, виділено одинадцять тем, які відповідають вимогам стандарту і включають необхідну для рівня А1 лексику. Оскільки словник є тематичним, то кожен розділ відповідає іншій темі:

1. Сім'я;

Розділ містить найпоширеніші та найпростіші лексеми, що використовуються для опису своєї сім'ї: її членів, зв'язків між ними та ін.

2. Знайомство;

У розділ включені лексичні одиниці, які допоможуть студенту познайомитись з новою людиною і розповісти про себе базову інформацію.

3. Навчання та робота;

Лексика в даному розділі стосується здобуття освіти та пошуку роботи. Це як слова, що описують можливі рівні освіти і щоденні навчальні засоби/матеріали, так і ті, що стосуються вибору професії та пошуку роботи.

4. Їжа та напої;

Оскільки першочерговим завданням викладача є навчити іноземця за допомогою мови задовольняти базові потреби, обов'язковим розділом словника є тема «Їжа та напої». Лексика даного розділу стосується купівлі продуктів харчування та напоїв, вона покриває усі типові ситуації у супермаркетах/продуктових магазинах.

5. Одяг та взуття;

Даний розділ так само стосується задоволення елементарних потреб – купівлі одягу та взуття. Мовні одиниці включають види одягу, взуття, опис їх властивостей та ін.

6. Громадський транспорт;

Лексика цього розділу дозволить іноземцю безперешкодно пересуватись містом у громадському транспорті, оскільки вона містить усю необхідну лексику, щоб розпитати про маршрут у незнайомця, купити квитки, зрозуміти оголошення та описати вид транспорту.

7. Дозвілля;

Розділ містить лексику, пов'язану із проведенням вільного часу студента: слова та вирази, пов'язані з хобі, спортом, музикою, фільмами тощо. Завдяки цьому лексичному набору іноземці

будуть здатні включатись у розмови на ці теми та виражати свої інтереси.

8. Здоров'я та медицина;

Лексика даного розділу має також практичне спрямування: за допомогою слів, які включені до теми «Здоров'я та медицина» іноземець зможе звертатись до лікаря, розуміти інструкції щодо застосування ліків, описувати свої симптоми та стан здоров'я, а також розуміти поради щодо його збереження.

9. Подорожі;

Знання лексики, що міститься в даному розділі, є надзвичайно корисними при плануванні та здійсненні подорожей Україною. Студент зможе використовувати дану лексику для спілкування з місцевими жителями, бронювання готелів, оренди автомобіля інших дій, необхідних під час подорожі.

10. Моє житло;

У даному розділі міститься лексика, що дозволяє студенту виражати свої потреби (наприклад, шукати житло), описувати своє житло та його комфортність, розуміти інструкції та правила, пов'язані з побутом, та взаємодіяти з власниками житла або співмешканцями.

11. Час та погода.

Ця тема допоможе студентові у повсякденному спілкуванні: лексика розділу дозволяє запитувати про час та давати відповіді на подібні запитання, обговорювати погодні умови та календарні події, планувати зустрічі та орієнтуватися в календарі.

Укладання даного словника передбачало проходження усіх основних етапів:

1. Створення реєстру словника: словник складається з двох частин: 1)

реєстру слів українською мовою - мови оригіналу, тобто мови, що вивчається студентом 2) списку слів-відповідників англійською мовою - мови перекладу.

Як уже зазначалось у попередніх розділах, поняття «реєстрове слово» має таке визначення: це слово, що пояснюється чи перекладається, а реєстр – це, відповідно, сукупність реєстрових слів.

Отже, реєстровими словами є українські та слова, що відповідають рівню А1. Реєстрові слова включають самостійні частини мови, що у словниковій статті представлені у початковій формі. Кожному слову приписано наголос. Якщо слово односкладне, то наголос не проставляється. У словах з підвійним наголосом вказаний лише один варіант наголосу, який обраний укладачем. Якщо наголос у слові падає на букви «я», «ю», «є», то ці букви виділяються у слові жирним шрифтом, знак наголосу при цьому не проставляється.

Деяким реєстровим словам прописано найпоширеніші синоніми через подвійну скісну риску, наприклад “мама//мати”. Однією із проблем укладання такого словника є велика кількість синонімів. Для іноземця вживання таких синонімів завжди є неочевидним, що створює проблеми під час перекладу. При укладанні, було покладено зусилля на те, щоб подати усі найчастотніші лексеми кожної теми, тому синоніми також входять до статей. У словник входять й такі слова, що не відповідають літературній нормі, але часто вживаються в повсякденному житті.

2. Знаходження відповідників: даний етап передбачає пошук відповідних термінів у міжнародному словнику, навчальній та науковій літературі англійською мовою . На даному етапі важливо було врахувати те, що дуже часто іноземці, що приїзять в Україну на навчання, мають недостатньо високий рівень володіння англійською мовою, тому слова-відповідники також повинні відповідати рівням англійської А1-А2 і включати

найпоширеніші і найпростіші варіанти слів..

3. Структурування словника і словникової статті: структурування словника передбачало створення розділів, структурування словникових статей в розділах та побудову словникової статті. [14]

Тут варто зазначити, що словникова стаття є основною структурною одиницею словника.

Словникова стаття складається з: порядкового номеру заголовкової одиниці; заголовкової одиниці, або реєстрового слова; перекладу реєстрового слова, або слова-відповідника.

Розділи словника створювались відповідно до зазначених вище тем – кількість тем відповідає кількості розділів. Було вирішено, що лексеми в розділі не повторюватимуться. Тобто, якщо для певних декількох розділів важливою чи обов'язковою є спільна лексема, то важливо, щоб вона містилась лише в одному з розділів, на розсуд укладача. Вважається, що словник є цілісним і передбачає повне його опанування студентом, тому потреби в повторюванні мовних одиниць в декількох розділах немає.

Розміщення словникових статей в розділах також відбувалось за певним принципом, розробленим укладачем: першими подавались усі статті, реєстровими словами яких є іменники, оскільки їх є переважна більшість і вони є основою лексики рівня А1; після іменників подавались усі дієслова, що стосуються заданої теми, далі розміщувались статті з реєстровими словами прикметниками, за ними числівники, прислівники та ін.

Переважну більшість лексики становлять саме іменники, дієслова та прикметники.

В результаті словник є досить простим і зрозумілим у використанні. У подальшій роботі над його вдосконаленням планується додати

аудіосупровід до кожної словникової статті, що дасть можливість студентам засвоювати не лише написання слів, а й їх правильну вимову.

2.2. Розробка посібника з граматики української мови рівня А1.

Шляхом дослідження актуальних програм з вивчення УМІ та навчальних ресурсів, котрими користуються при навчанні іноземних студентів, було розроблено короткий посібник з основ граматики української мови (див. Додаток 2). [11]

Першим етапом створення посібника було визначення мети та цільової аудиторії: Перш ніж почати розробку, важливо визначити, для кого саме призначений посібник та які конкретні мети потрібно досягти. У розробці посібника для рівня А1 цільова аудиторія буде складатися зі студентів, які тільки починають вивчати мову, тому матеріал повинен бути легким та доступним, але, водночас, інформативним. Головною вимогою до наповнення посібника була відповідність до вимог єдиного державного Стандарту щодо мовних компетенцій претендента на рівень володіння українською на рівні А1. Стандарт подає перелік розділів та тем, котрі повинен опинувати студент для підтвердження володіння мовою на даному рівні. Перелік цих компетенцій подано у розділі 1.2.

Наступним кроком було визначення набору граматичних тем, які будуть включені в посібник. Знову ж таки, при визначенні тем ми керувались єдиним державним Стандартом. Для рівня А1 це повинні бути основні граматичні правила, такі як поняття про просте речення: ствердження та заперечення, поняття про такі частини мови, як іменник, займенник, числівник, прикметник, дієслово та ін. Важливо було враховувати логічний порядок вивчення тем, починаючи з простих та переходячи до складніших. Також було прийнято рішення включати в тему найпростіші граматичні конструкції для побудови речень. Це різноманітні прохання про допомогу, вітальні речення, для знайомства та ін.

Наразі у посібнику було визначено десять тем:

1. Фонетика.

Фонетика допомагає студентам у розрізненні та вимові звуків, які можуть бути незвичними для них через відсутність у їхній рідній мові. Вивчення правильної артикуляції допомагає уникнути неправильної вимови та сприяє кращому розумінню студентами мови. Тема поділена на декілька підтем та включає інформацію про друкований та писаний український алфавіт, співвідношення звуків та букв, голосні та приголосні звуки, літери «я», «ю», «є», «ї», а також поняття про склад та наголос.

2. Загальне запитання та стверджувальна відповідь.

Дана тема містить інформацію про граматичні конструкції для побудови найпростіших загальних запитань та надання стверджувальної відповіді на них. Також у цьому розділі містить дуже важлива інформація про інтонацію при побудові речень. Студенту пропонується порівняти інтонаційні конструкції при запитальних та стверджувальних реченнях. Вивчення інтонації та інтонаційних конструкцій дозволить іноземцю краще розуміти носіїв мови та їхню мовну поведінку. Наявність в посібнику такої теми допоможе студентам адаптувати своє мовлення до мовного середовища, розрізняти різні типи інтонації та використовувати їх належним чином.

3. Знайомство: форми етикету. Вітання та прощання.

Тему «Знайомство» було вирішено виділити в окрему граматичну тему, хоч це і не відповідає стандартним вимогам до володіння граматики. Проте, знайомство з людьми, носіями мови, передбачає використання великої кількості типових граматичних конструкцій та слів, що є формами етикету. Такі конструкції допоможуть студентові підтримувати діалоги з

незнайомцями, зустрічати нових друзів та відчувати більшу впевненість при знайомстві з людьми.

4. Іменник: загальне значення. Рід та число.

Іменник є основою мовної структури. Як зазначалось у попередньому розділі, більшу частину лексикки, яку повинен опанувати студент, складають саме іменники. Саме іменник дозволяє студентам розпочати будувати прості речення та виражати свої думки.

У даній темі подано інформацію про те, що таке іменник, його загальне значення, а також роди та числа іменника. Для онаочнення граматичного матеріалу кожна підтема містить приклади, які допоможуть студентові розрізняти число іменника та навчать розрізняти чоловічий, жіночий та середній роди.

5. Займенник.

Вивчення теми «Займенник» дозволяє студентам використовувати їх належним чином та розуміти їхню функцію в мовленні. Окрім цього, знання особових займенників необхідне студентові для подальшого вивчення теми відмінювання іменників, прикметників тощо.

У темі подано інформацію про особові та присвійні займенники, а також продемонстровано приклади з їх вживання для кращого пояснення різниці між ними.

6. Дієслово.

Дієслова виражають дії, стани та процеси. Вивчення дієслів допомагає студентам виражати свої думки та потреби, розповідати про свої дії та розуміти дії, що відбуваються навколо них.

У матеріалах даної теми подано загальну інформацію про дієслово, а

також подано зразки відмінювання дієслів «бути», «мати», «читати» та «слухати» з прикладами побудови речень з їх використанням.

7. Числівник.

Числівники використовуються на позначення кількості чи порядку при лічбі. Знання числівників допомагає студентам розуміти та використовувати числа у повсякденному житті та комунікації.

Оскільки у словнику не було подано окремої теми «Числа» було прийнято рішення подати її у вигляді граматичної теми. Матеріали включають довідкову інформацію про те, що таке числівник та які бувають числівники, а також перелік кількісних та порядкових числівників від 1 до 10.

8. Сполучник.

Для розвитку зв'язності і логічності мовлення студентам також необхідно опанувати тему «Сполучник». Знання сполучників дасть змогу будувати граматично правильні та зрозумілі речення, а також виражати послідовність думок та ідей.

У темі подано інформацію про єднальні та протиставні сполучники, а також приклади їх вживання у словосполученнях та реченнях.

9. Заперечення.

Заперечення дозволяють студентам виражати відмову, несхвалення та розуміти негативну відповідь співрозмовника. У темі подано граматичні конструкції для вираження заперечення та приклад їх використання.

10. Прикметник.

За допомогою теми «Прикметник» студент зможе описувати фізичні характеристики, властивості, якості та стани предметів та людей.

Вивчення прикметників допомагає студентам розширити свої лексичні можливості та точно описувати різні об'єкти та особи.

У темі подано правила зміни прикметників за родами, правильному порядку вживання їх у мовленні та зміни прикметників за числами.

Кожна з описаних тем містить граматичні правила двома мовами, українською та визначеною мовою-посередницею, тобто англійською. Важливим аспектом є також інтерактивність кожної теми – наявність прикладів, малюнків, табличне оформлення правил спрощує сприйняття студентом наявного матеріалу.[12]

2.3. Конструювання сайту: продумування дизайну та функціоналу.

Розробка електронного засобу навчання передбачає створення веб-порталу з навчальною тематикою.

Портал побудований на базі Google Sites. GS є одним з найпопулярніших конструкторів веб-сайтів в Україні, який дозволяє легко створювати власні професійні веб-сторінки без необхідності володіння навичками дизайну.

Він має простий та зрозумілий інтерфейс, що дозволяє створювати веб-сторінку за рахунок перетягування та розміщування різних елементів на ній. Конструктор дозволяє додавати на портал текст, зображення, відео, кнопки, форми зворотного зв'язку та інші функціональні елементи за допомогою простого перетягування, що робить процес створення веб-сторінки досить зручним. За допомогою Google Sites нам вдалось реалізувати головне завдання – створення інтерактивного ресурсу з простим та сучасним дизайном та якісним наповненням.

Портал містить головну сторінку та меню. На головній сторінці міститься інформація про ресурс та його призначення, а також про його розробників. Окрім цього, на сторінці зібрані рекомендації стосовно інших ресурсів для

вивчення української мови. Усі ресурси містять клікабельні посилання та короткі описи.

У меню розташовані посилання на усі розділи сайту:

1. «Словник»
2. «Граматика»
3. «Читання»
4. «Слухання»

За розробку та наповнення двох останніх розділів відповідає моя колега по проєкту – Півкіна Еліна, студентка 4-го курсу бакалаврату спеціальності прикладна лінгвістика та англійська мова КНУ ім. Т.Шевченка.

Кожен з розділів сайту відповідає окремій веб-сторінці. Сторінка розділу «Словник» умовно ділиться на підрозділи, у яких слова згруповані за теми. Про тематичний поділ та наповнення словника було подано інформацію у розділі 2.1.

Для зручності, теми побудовані у вигляді списків, що розгортаються. Тобто, при відкриванні студент бачить назви розділів за темами, а при натисканні на назву відкривається сам словник, що містить слово з наголосом та відповідник англійською мовою.

Сторінка «Граматика» побудована аналогічним чином. При натисканні цей розділ сторінку в меню, відкривається сторінка з переліком тем. Натискаючи на кожну тему, з'являється довідкова інформація з темами, наповнена різноманітними прикладами, малюнками та таблицями. За наявності, після викладення основного матеріалу до теми прикладаються інші інтернет-джерела для закріплення/поглиблення теми: різноманітні тренажери, ютуб-ролики тощо.

Усі кнопки, інструкції та описи на порталі написані українською та англійською мовами одночасно. Це дещо навантажує дизайн сайту, але таке рішення було прийнято з врахуванням того, що таким чином іноземець зможе підсвідомо співставляти слова та тексти та додатково

вивчати структуру мови.

Таким чином, за рахунок простоти й доступності побудови сайду студент може легко пересуватись ним без проблем в пошуку необхідної інформації.

2.4. Імплементация розроблених матеріалів на портал.

Одним із ключових, завершальних етапів, роботи над проектом була імплементация даних на портал. В ході роботи було укладено електронний словник у табличному вигляді та розроблено електронну версію посібника з граматики, які необхідно було імплементувати на портал та адаптувати до його дизайну.

При імплементации важливо було врахувати такі аспекти:

1. Імпортовані дані повинні бути читабельними та піддаватись легкому зоровому сприйняттю. Саме тому при імплементации даних ретельно було підібрано стилі та розміри шрифтів, які в деяких випадках «допомагатимуть» студентові знаходити найважливішу інформацію в тексті. Наприклад, це було реалізовано шляхом збільшення шрифту для довідкової інформації з граматики та зменшення шрифту та подання його курсивом для англomовного перекладу. Таким чином текст не виглядає однорідним та легше сприймається. Крім того, важливі дані на сайті виділялись шляхом їх підкреслювання, зміни кольору шрифту тощо.
2. В порівнянні з традиційними навчальними ресурсами, портал дає змогу реалізувати інтерактивність і повинен бути саме таким – містити гіперпосилання, аудіо та відеоматеріали, малюнки тощо. Одним із прикладів такої реалізації є посилання на словник у межах тем з граматики. Якщо в наведеному прикладі до граматичної теми з'являлось якесь нове слово, то портал дозволяє студенту за посиланням перейти до словника, який містить це слово.

3. Оскільки цей портал передбачає комплексне вивчення граматики, лексики, отримання навичок читання та аудіювання, то в межах текстів порталу також повинні міститись посилання на інші розділи, які стосуються одні одних. Наприклад, в текстах для читання реалізовані примітки із посиланнями на граматичні теми, де розбирається якась певна конструкція чи правило. Це дає розуміння студентові важливості комплексного вивчення усіх розділів.

Висновки до розділу 2

У результаті роботи над проектом було реалізовано цілий навчальний портал, який містить навчальні матеріали, необхідні студентам при вивченні української мови як іноземної на рівні А1.

Перевага даного порталу проявляється в його простоті та доступності, а також інформативності та інтерактивності, що робить навчання більш захопливим та цікавим.

Наповнення порталу не є остаточним, над його розширенням можна і треба працювати, бо функціонал, який доступний у даному конструкторі сайтів, дозволяє зробити його ще більш якісним. Обов'язковим завданням до доопрацювання порталу є доповнення його більшою кількістю практичних завдань та вправ, що є обов'язковим етапом вивчення іноземної мови.

Ознайомитись із розробленим електронним засобом навчання можна за першим посиланням у Списку використаних джерел.

Висновки

Отже, у ході роботи над проєктом було проведене ґрунтовне дослідження особливостей вивчення української мови як іноземної: ми дослідили проблеми та методики вивчення УМІ; розглянули питання залучення мови-посередниці у викладанні іноземної мови, проаналізували переваги й недоліки цього підходу; детально розглянули єдиний державний стандарт, що існує для української мови - вимоги до володіння українською мовою на рівні А1 та до проведення сертифікаційних іспитів; дослідили проблематику укладання словників та створення електронних засобів навчання, а також їх використання в навчальному процесі; розглянули особливості використання та переваги ситуативно-тематичного підходу у навчанні іноземців.

Якщо говорити про практичні результати цієї роботи, то нам вдалося виконати цілий ряд важливих та корисних для майбутніх студентів завдань: виділити лексичний мінімум для мовного рівня А1 та укласти ідеографічний українсько-англійський словник, що міститиме дану лексику; виокремити найважливіші теми з основ граматики української мови та на їх основі укласти електронний посібник; найголовніше – розробити веб-портал та імплементувати вищезазначені матеріали на нього, створивши при цьому інтерактивний електронний засіб навчання, що допоможе іноземцям, що тільки починають вивчати мову, зробити навчальний процес легким та цікавим.

Список використаних джерел

1. Освітній портал «Ukrained» [Електронний ресурс]. — Режим доступу :
<https://sites.google.com/view/weareukrained/%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0>
2. Д. Мазурик, О. Антонів, О. Синчак, Г. Бойко Стандартизовані вимоги до рівнів володіння українською мовою як іноземною А1-С2: державний стандарт, Львів 2018.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. видання д-р пед. наук, проф. С. Ніколаєва. – Київ: Ленвіт, 2003.
4. Українська мова як іноземна у фокусі інновацій: від досвіду до впровадження: Збірник матеріалів циклу Міжнародних науково-практичних семінарів, Львів, 2019. – Львів, 2019.
5. Б.Сокіл, Теорія і практика викладання української мови як іноземної.–2007
6. З. Бакум Українська мова як іноземна: лінгводидактичні проблеми: зб. Методика викладання мов, 2010.
7. О. Туркевич Становлення терміносистеми методики викладання української мови як іноземної : монографія / Оксана Туркевич. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015.
8. Г. Швець Становлення методики викладання української мови як іноземної / Г. Швець // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія. – 2013. – Вип. 39 (4).
9. Л. Новицька Проблеми викладання української мови як іноземної, Львів 2014.
- 10.Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. Бацевич; М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Київ: Довіра, 2007. – 205 с. – (Словники України).
11. С. Соколова Методика формування граматичної компетенції з української мови як іноземної.
12. З. Мацюк Типи граматик та їхній зв'язок із методикою викладання української мови як іноземної: Теорія і практика викладання української мови як іноземної, 2017.
13. С. Помирча, Р. Пучков Електронні словники з української мови як засіб формування лексикографічної компетентності майбутніх

- учителів початкової школи: Інформаційні технології і засоби навчання, 2017.
14. І. Медчук Структурні особливості словникової статті: зіставний аспект [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/55126/12-Medchuk.pdf?sequence=1>
 15. Т. Лещенко, О. Шевченко Інноваційні підходи у викладанні української мови як іноземної, Полтава.
 16. В. Токмань Методичні принципи інтенсивного навчання іноземних мов, Суми 2019.
 17. Г. Шелест Вивчення української мови як іноземної: проблеми, нові методики, перспективи. - П., 2019.
 18. Н. Рудик До проблеми подолання мовного бар'єру у процесі спонтанної комунікації іноземною мовою студентів гуманітарних факультетів - О., 2019
 19. Л. Задорожня Аспекти використання мови-посередника у викладанні української мови як іноземної, Харків 2019.
 20. Т. Касьяненко Викладання української мови як іноземної: принципи оптимізації та інновації.
 21. І. Дівакова Інтерактивні технології навчання, Тернопіль : Мандрівець, 2009.
 22. Ю. Лобода Електронні засоби навчання: структура, зміст, класифікація, 2012.
 23. В. Лапінський Електронні засоби навчального призначення – світовий досвід й українська освіта.
 24. Т. Вакалюк Види та призначення електронних засобів навчання, Житомир.
 25. М. Костіков Інформаційна технологія підтримки процесу навчання граматики іноземної мови у ВНЗ: автореферат, Київ 2016.
 26. М. Костіков Інформаційна технологія підтримки процесу навчання граматики іноземної мови у ВНЗ: дисертація, Київ 2016.
 27. Українська мова для іноземців. Рівень 1: навч. посібник Є. Дегтярова, Т. Дядченко та ін; Суми: Університетська книга 2020.
 28. Н. Василенко Вивчаємо українську мову: елементарний курс для іноземних студентів, Черкаси 2017.
 29. Г. Василенко, Л. Дмитрук Від букви до спілкування: українська мова для іноземців Рівень А1, Вінниця 2019.

30. Л. М. Паламар, Практичний курс української мови, поглиблений етап вивчення, навч. посібник, Київ 1995.
31. Л. Новицька, Т. Поліщук, Вивчаємо українську, Львів 1995.
32. Т. Снігурова Вивчаємо українську: частина 1, Харків 2021.
33. Europarat (2010) Common European framework of reference for languages: learning, teaching, assessment, 10th print, Cambridge: Cambridge Univ. Press
34. The Impact of Native Language Learning Problems on Foreign Language Learning: Case Study Illustrations of the Linguistic Coding Deficit Hypothesis Richard L. Sparks and Leonore Ganschow
35. The Logical Problem of Foreign Language Learning Robert Bley-Vroman
36. Tamara Kavilova Modern methods of teaching a foreign language, Uzbekistan 2020.
37. Tamara Kavilova Interactive forms and methods in teaching a foreign language, Uzbekistan 2019.
38. The use of information-communication technologies and modern methods in teaching a foreign language Muratova Gulnoz, Abraimova Nazira Jizzakh State Pedagogical Institute
39. The Advantages and Disadvantages of Computer Technology in Second Language Acquisition Cheng-Chieh Lai, 2006.
40. European language policy: assessment, learning, and the cefr Neil Jones and Nick Saville
41. Characteristics of Foreign Language Education in Foreign Countries and Ways of Applying Foreign Experience in Pedagogical Universities of Ukraine Iryna Onishchuk, 2020.

Додатки

ДОДАТОК 1

Зразок словника, розділ за темою «Сім'я»:

№	Слово - Word	Переклад - Translation
1	сім'я	family
2	родіна	family
3	батькі	parents
4	ма́ма // ма́ти	mother
5	та́то // ба́тько	father
6	сестра́	sister
7	бра́т	brother
8	ба́ба // бабу́ся	grandmother
9	ді́д // діду́сь	grandfather
10	чолові́к	1. man 2. husband
11	жі́нка // дру́жина	1. woman 2. wife
12	дочка́	daughter
13	син	son
14	племі́нник	nephew
15	племі́нниця	niece
16	нарече́ний	fiance
17	нарече́на	bride
18	дити́на (мн. ді́ти)	child
19	ону́к	grandson
20	ону́ка	granddaughter
21	ті́тка	aunt
22	дя́дько	uncle
23	друг	friend
24	по́друга	friend (about girl)
25	шлюб	marriage
26	пенсіоне́р (ч.) // пенсіоне́рка (ж.)	pensioner
27	рі́к	year
28	життя́	life
29	сусі́д	neighbor

30	хлопець	boy
31	дівчина	girl
32	хобі	hobby
33	будінок // дім	house
34	кімна́та	room
35	магазин	shop
36	домашній улюбленець	pet
37	кіт	cat
38	собака	dog
39	папу́га	parrot
40	народі́тися	to be born
41	жи́ти	to live
42	люби́ти	to love
43	нена́видіти	to hate
44	одружи́тися	to marry
45	працюва́ти	to work
46	проводи́ти час	to spend time
47	подорожува́ти	to travel
48	смія́тися	to laugh
49	пла́кати	to cry
50	готува́ти	to cook
51	прибира́ти	to tidy
52	вино́сити сміття́	to take out the garbage
53	ми́ти по́суд	to wash the dishes
54	допомага́ти	to help
55	ходи́ти за поку́пками	to go shopping
56	проси́ти	to ask
57	мрі́яти	to dream
58	зва́ти	to have a name
59	сві́жий	fresh
60	улюбле́ний	favorite
61	весели́й	happy
62	сумни́й	sad
63	ціка́вий	interesting
64	нови́й	new

65	старий	old
66	молодий	young
67	розумний	clever
68	легкий	easy
69	важкий	hard
70	дорослий	grown-up
71	товариський	friendly
72	дружний	friendly

Посилання на повну версію словника: [Додаток 1](#)

ДОДАТОК 2

Зразок посібника з граматики за темою «Фонетика»:

1. Фонетика. *Phonetics*

1.1. Український алфавіт – друковані літери / *Ukrainian alphabet - printed letters*:

Буква Letter	Назва букви Name of letter	Звук Sound	Схожа англійська буква Similar English letter	Приклад Example
А а	а	[а]	like a in far	апельси́н
Б б	бе	[б]	like b in bus	ба́тько
В в	ве	[в]	like v in voice	ві́тер
Г г	ге	[г]	like h in hand	гора́
Ґ ґ	ґе	[г]	like g in get	га́нок
Д д	де	[д]	like d in day	ди́м
Е е	е	[е]	like e in men	е́нергія
Є є	є	[йе]	like ye in yellow	єно́т
Ж ж	же	[ж]	like s in measure	жа́ба
З з	зе	[з]	like z in zebra	зо́шит
И и	и	[и]	like i in sing	ри́с
І і	і	[і]	like ee in teeth	інсти́ту́т
Ї ї	ї	[йі]	like yie in yield	їжа́
Й й	йот	[й]	like y in toy	йо́гурт
К к	ка	[к]	like k snake	кни́га
Л л	ел	[л]	like l in lord	лі́то
М м	ем	[м]	like m in mother	ма́ма
Н н	ен	[н]	like n in nose	ні́ч
О о	о	[о]	like o in dot	о́зеро

П п	пе	[п]	like p in sparrow	парк
Р р	ер	[р]	like r in rock	ріка́
С с	ес	[с]	like s in sad	со́нце
Т т	те	[т]	like t in tidy	телефо́н
У у	у	[у]	like oo in look	університéт
Ф ф	еф	[ф]	like f in foot	футбо́л
Х х	ха	[х]	like wh in who	хліб
Ц ц	це	[ц]	like ts in nuts	це́нтр
Ч ч	че	[ч]	like ch in chair	ча́й
Ш ш	ша	[ш]	like sh in show	шко́ла
Щ щ	ща	[шч]	like sh ch in fresh chicken	ща́стя
Ь ь	м'який знак	soft sign – has no sound	indicates softness in previous consonants	сі́ль
Ю ю	ю	[йу]	like you	юні́сть
Я я	я	[йа]	like ya in yard	я́блуко

Український алфавіт – писані літери / *Ukrainian alphabet - written letters:*

Аа	Бб	Вв	Гг	Ґґ	Дд	Ее
Єє	Жж	Зз	Ии	Іі	Її	Йй
Кк	Лл	Мм	Нн	Оо	Пп	Рр
Сс	Тт	Уу	Фф	Хх	Цц	Чч
Шш	Щщ	Ьь	Юю	Яя		

1.2.Голосні та приголосні звуки

Голосні – 6 (Vowels)

Голосні звуки утворюються тільки за допомогою голосу. Вони є складотворчими. Тільки голосні звуки можуть бути наголошеними. / *Vowel sounds are formed only with the help of the voice. They perform syllable-forming function. Only vowels can be stressed.*

Звук / Sound		Прочитайте / Try to listen:
А а	<i>A a</i>	а - а - а
О о	<i>O o</i>	о - о - о
У у	<i>U u</i>	у - у - у
Е е	<i>E e</i>	е - е - е
И и	<i>I i</i>	и - и - и
І і	<i>I i</i>	і - і - і

Приголосні – 32 (*Consonants*):

Приголосні поділяються на дзвінці та глухі. Приголосні дзвінкі утворюються за допомогою голосу та шуму. Приголосні глухі утворюються тільки за допомогою шуму. Дзвінкі та глухі звуки утворюють пари. (б - п, д - т) / *Consonants are divided into voiced and voiceless. Voiced sounds are produced by voice and noise. Voiceless are formed only with the help of noise. Voiced and voiceless sounds form pairs.*

Дзвінкі (Voiced)			Глухі (Voiceless)		
Звук (Sound)	Прочитайте (Try to listen)	Звук (Sound)	Прочитайте (Try to listen)	Звук (Sound)	Прочитайте (Try to listen)
Б б	<i>B b</i>	ба - бо - бу - бе - би	П п	<i>P p</i>	па - по - пу - пу - пе - пи
В в	<i>V v</i>	ва - во - ву - ве - вт	Ф ф	<i>F f</i>	фа - фо - фу - фе - фи
Д д	<i>D d</i>	да - до - ду - де - ди	К к	<i>K k</i>	ка - ко - ку - ке - ки
Д' д'	<i>D' d'</i>	ді - дь	Х х	<i>X x</i>	ха - хо - ху - хе - хи
З з	<i>Z z</i>	за - зо - зу - зе - зи	Ч ч	<i>Ch ch</i>	ча - чо - чу - че - чи
З' з'	<i>Z' z'</i>	зі - зь	Ш ш	<i>Sh sh</i>	ша - шо - шу - ше - ши
Дз дз	<i>Dz dz</i>	дзе - дзи	Т т	<i>T t</i>	та - то - ту - те - ти
Дз' дз'	<i>Dz' dz'</i>	дзі - дзь	Т' т'	<i>T' t'</i>	ті - ть
Дж дж	<i>Dj dj</i>	дже - джи	С с	<i>S s</i>	са - со - су - се - си
Ж ж	<i>Jh jh</i>	жа - жо - жу - же - жи	С' с'	<i>S' s'</i>	сі - сь
Л л	<i>L l</i>	ла - ло - лу - ле - ли	Ц ц	<i>C c</i>	ца - цо - цу - це - ци

Л л'	Л л'	лі - ль	Ц ц'	Ц ц'	ці - ць
Н н	Н н	на - но - ну - не - ни			
Н' н'	Н' н'	ні - нь			
Р р	Р р	ра - ро - ру - ре - ри			
Р' р'	Р' р'	рі - рь			
М м	М м	ма - мо - му - ме - ми			
Й й	Й й				
Г г	Г г	га - ге - ги - го - гу			
Г' г'	Г' г'	га - ге - ги - го - гу			

1.3. Літери я, ю, є, ї

Літери **я, ю, є, ї** можуть позначати один або два звуки, залежно від їх позиції у слові. / *The letters я, ю, є, ї can denote one or two sounds, depending on their position in the word*

На місці літер **я, ю, є, ї** вимовляються два звуки у таких позиціях:

- 1) на початку слова (*Яна, Юля, Європа, їжак*)
- 2) після голосного звуку (*моя, співають, читаю, твої*)
- 3) після апострофа «'» (*сім'я, комп'ютер, об'єкт*)
- 4) після м'якого знаку «ь» (*мільярд, Ньютон, кольє*)

Instead of the letters я, ю, є, ї two sounds are pronounced in the following positions:

- 1) *at the beginning of a word (Яна, Юля, Європа, їжак)*
- 2) *after a vowel sound (моя, співають, читаю, твої)*
- 3) *after the apostrophe (подвір'я, комп'ютер, об'єкт)*
- 4) *after a soft sign «ь» (мільярд, Ньютон, кольє)*

У всіх інших випадках **я, ю, є** позначають один звук. Наприклад, любов [л' у б ó в] / *In all other cases, я, ю, є are denote one sound. Example, любов [л' у б ó в]*

		2 звуки 2 sounds	1 звук 1 sound
Я я	Я я	[йа]	[а]
Ю ю	Ю ю	[йу]	[у]
Є є	Є є	[йе]	[е]
Ї ї	Ї ї	[йі] - завжди два / always 2	

1.4. Склад і наголос

Склад – це частина слова, поєднання голосного та приголосного звуків. Кількість голосних звуків у слові дорівнює кількості складів. Слово може

складатись з одного або більше складів. / *A syllable is a part of a word, a combination of vowel and consonant sounds. The number of vowel sounds in a word is equal to the number of syllables. A word can consist of one or more syllables.*

Наприклад/*Example*: ма́-ма, ба́ть-ко, сад.

Один із складів у слові виділяється силою наголосу. Це наголошений склад. Наголос може падати на будь-який склад слова. Наголос завжди падає на голосних звук. Наголос позначається скісною рисою «`» / *One of the syllables in the word is highlighted by the force of emphasis. This is a stressed syllable. The stress can fall on any syllable of the word. The accent always falls on the vowel sound. Emphasis is indicated by a slash "`*

Наприклад/*Example*: те-ле-фо́н, зо́-шит, е-не́р-гі-я

Посилання на повну версію посібника: [Додаток 2](#)